

Josip Grbac – Franko Markulić

KREPOSTAN ŽIVOT BLAŽENOG IVANA MERZA

Prof. dr. sc. Josip GRBAC
KBF – Zagreb, Teologija u Rijeci
Franko MARKULIĆ, mag. theol.
KBF – Zagreb, Teologija u Rijeci
Stručni članak

UDK: 241.5 : 248.1[248.15] 235.2[929]MERZ, Ivan
[0.000.282](497.5/.6)(093.3)
Primljeno: 15. travnja 2015.

Autori osvjetljaju lik blaženoga Ivana Merza, nedovoljno poznatog blaženika hrvatskog naroda, analizirajući njegov lik i djelovanje pod vidom načina ostvarenja kreposti u njegovu životu. S obzirom na to da nije doživio mučeništvo krvlju, njegovo proglašenje blaženim zasniva se na izvrsnom ostvarenju kreposti, pogotovo onih teologalnih. U ovom se radu dokazuje da je Blaženik ove kreposti živio svjesno, slobodno i radikalno. U tom smislu njegov život postaje paradigmom kršćaninu koji je sve više pozvan živjeti svoj moral sukladno kršćanskim krepostima, s obzirom na to da je u dinamičnosti života izuzetno teško živjeti kršćanski moral ravajući se samo izričitim normama koje nastoje upravljati ljudskom svakodnevicom. Ovim se radom tako pokazuje da je blaženi Ivan Merz izuzetno moderan svetac kojega valja dodatno proučavati i nadalje slijediti.

Ključne riječi: Ivan Merz, svetost, krepost, vjera, nada, ljubav, *Dnevnik*, katolicizam.

* * *

Uvod

Svetost ostvarenu u životu blaženog Ivana Merza valja promatrati pod vidom herojske ljubavi i svih ostalih kreposti, kao poziv na nasljedovanje koje se ostvaruje u životu svakoga kršćanina. Svetost je trajni rast u autentičnoj, pravoj ljubavi i svim krepostima iz ljubavi prema Bogu. Površno bi bilo promatrati dr. Merza pod jednim vidom, kao npr. izvrsno obrazovanoga profesora, vrsnog književnog

kritičara, poliglota ili čak nekakvog uspješnog društvenog vođu. O tome je upravo progovorio papa Ivan Pavao II. u svome govoru prilikom beatifikacije blaženika u Banjoj Luci 2003.: „Ivan Merz je bio vrstan mladić koji je znao povećavati bogate prirodne darove što ih je posjedovao pa je postigao mnoge ljudske uspjehe. O njegovu se životu tako može govoriti kao o uspješnome životu. No to nije razlog zbog kojega je njegovo ime danas uneseno u popis blaženih. Ono, naime, zbog čega je on danas pribrojen zboru blaženika jest njegov uspjeh pred Bogom. Velika je, naime, čežnja cijeloga njegova života bila 'nikada ne zaboraviti Boga i stalno željeti biti s Njime sjedinjen'.“¹

Potrebno je promatrati Ivanov plodonosni život prije svega kao plod dubokog nutarnjeg sjedinjenja s Kristom. Njegov su ga krepostan način života, duboka poniznost, pobožnost prema euharistiji i Bl. Djevici Mariji, neustrašiva vjera, pokora i post učinili sposobnim da se do kraja suobliči Onome kome je uvijek htio biti sličan – raspetom Kristu koji život svoj daje za druge. Svojim životom postao je jasan znak i primjer mladima te njegov utjecaj jasno svjedoči, razjašnjava i tumači Ton Smerdel, hrvatski pjesnik i suvremenik Ivanov: „Malo ima ljudi, koji su djelom, pismom i riječju tako na mene djelovali i dnevno mi bili uzori u praktičnom radu u Katoličkoj akciji kao on. Priznajem da ga nikad nisam vidio, ali sam iz svakog rada koji je on napisao osjetio snagu, jer je možda on bio jedini među nama koji je sve ono što je napisao, napisao u svetom zanosu i blistavom okrilju Nerazjašnjive Milosti. Tu je bila njegova snaga, a i danas je. Zato je mogao djelovati na mladež i baš nju učiniti onom koja će braniti Boga.“² Iako nije bio svećenik, ipak je radi svojege molitveno-asketskog života i snažnog zalaganja za Crkvu početkom XX. stoljeća Ivan bio prozvan stupom Crkve.³ Svetci su nam uzori prave autentične ljubavi, a to znači polaganje vlastitog života za dobro drugoga čovjeka (usp. Iv 15,13). To nije sebično traženje sebe nego bezuvjetno sebedarje i zaboravljanje sebe iz ljubavi prema

1 Ivan MERZ, *Sabrana djela (IV-IV)*, Božidar Nagy (ur.), Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu, Glas Koncila, Zagreb, 2014., str. 507.

2 *Isto*, 13.

3 Čedomil ČEKADA, Naš svetac u fraku, u: *Katolički tjednik*, 19 (1933.) 7, str. 4.

Bogu i čovjeku. I zato „istinski voljeti nekoga znači dovesti u nečiji život Boga, odnosno dovesti čovjeka do pravoga Boga, dovesti ga do spasenja i sreće vječnoga života, koja je samo u Bogu. Nema veće ljubavi negoli dovesti čovjeka do Isusa Krista, odnosno žrtvovati se da netko prihvati Krista kao Spasitelja te da cijeli život raste u ljubavi prema pravome Bogu, ljubeći Boga iznad svega, stavljajući Boga na prvo mjesto u svome životu i življenju.“⁴ Ivana prepoznajemo kao osobu koja je upravo to učinila, stavila Boga na prvo mjesto te je svojim životom doprinijela da to i drugi učine. Ovakve duhovne velikane kršćanstva potrebno je iznova afirmirati, kao i duhovnu baštinu svetaca Katoličke Crkve te ih životom nasljedovati, jer vrijedi, kao dosad mnogo puta citirana, misao Pavla VI. da će ljudi današnjega vremena slušati i slijediti jedino svjedoke, a učitelje će slušati jedino ukoliko budu i sami svjedoci. Merz je postigao oboje.

Svetost

Svetost ili poziv na kršćansko savršenstvo poziv je na krepostan život herojske ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Bog je, ontološki gledano, jedini svet, dok čovjek jedino može participirati u Božjoj svetosti, što nam izričito razjašnjava liturgija: „Svet si, Gospodine, izvore svake svetosti.“⁵ Stoga je svetost jedna jedina, ali su mnogi putovi koji vode obnovi kršćanskoga života. Svetci uvijek nastoje ugoditi i uzvratiti Bogu ljubavlju na njegovu ljubav do krajnje radikalnosti. Jer za svetce mjera ljubavi jest Isus Krist i njegova ljubav na križu. Zato će sv. Bernard jasno izreći: „Mjera je ljubavi, ljubiti bez mjere.“⁶

Svetost je punina ljubavi i svih kreposti u čovjeku. Svetost je djelo Božje u čovjeku, ničim zaslužno, no za njegovo ostvarenje potrebna je, s čovjekove strane, spremnost i suradnja s milošću Božjom. Svetost je, dakle, „Božji dar i ljudski mar“.⁷ Svetci se ne rađaju nego se svetost postiže odricanjem, borbom, prihvaćanjem svakod-

4 Josip RADIĆ, Predgovor, u: Josefa MENENDEZ, *Ljubav zove. Poruka Srca Isusova svijetu*, Naklada Benedikta, Zagreb, 2010., str. 11.

5 RIMSKI MISAL, Zagreb, 1980., Euharistijska molitva, II.

6 Bonaventura DUDA, *Koncilске teme*, Zagreb, 1992., str. 181.

7 *Isto*, str. 176.

nevnog križa, suobličavanjem svoga života Kristu. Ivan Merz još u ratnome vohoru osjeća posebnu Božju milost koja ga potiče na usavršavanje koju ni sam ne razumije, te u svome Dnevniku zapisuje: „Zašto je u meni tolika težnja za usavršavanjem samoga sebe, za zbliženjem s Onim najvećim, zašto neka nadnaravna sila uvijek govori posti, ne jedi previše, budi nadčovjek?“⁸ Sve su to poticaji Duha Svetoga koji želi Ivana učiniti čovjekom sebedarja, pobožnosti, ali i herojskoga stupnja kreposti. Stoga je i kardinal Kuharić u svojim govorima to potvrdio: „Ivan Merz je remek-djelo Duha Svetoga.“⁹

Kreposti

Sveto pismo govori o životu kršćanina kao o kreposnom životu: „Uostalom, braćo, što god je istinito, što god čisto, što god ljubezno, što god na dobru glasu; je li što krepost, je li što hvale vrijedno – to nek vam je u srcu“ (Fil 4,8). Svrha je kreposna života postati sličnima Bogu, kaže sv. Grgur Niški. Krepost je stalno i čvrsto raspoloženje da se čini dobro.¹⁰ Nema ljubavi bez žrtve i nema kreposti bez križa i savladavanja svoje volje i strasti. Isus nam jasno kaže: „Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka danomice uzima križ svoj i neka ide za mnom“ (Lk 9, 23). Svaka se krepost i svaka mana očituje i ostvaruje u našim postupcima prema bližnjemu. Sv. Katarina Sijenska, crkvena naučiteljica, u *Dijalogu* će precizno razložiti da se do kreposti strpljivosti prema bližnjima dolazi kad se trpi nepravda, do poniznosti se dolazi s oholicom, do vjere s nevjernikom, pravo se ufanje postiže s onim koji se ne nada, pravednost s nepravедnim, milosrđe s okrutnikom, blagost i milina sa srditim.¹¹

„Danas je, nažalost, krepost zaboravljena i prezrena, jer ona traži od čovjeka žrtve i odricanja. Stoga joj moderni ljudi nerado spominju i samo ime, pa radije govore o „vrlini“ nego o „kreposti.“¹² Postoje mnoge klasifikacije, podjele i teološki pogledi na kreposti,

8 Ivan MERZ, *Sabrana djela (IV-IV)*, str. 275.

9 Propovijed nadbiskupa Franje Kuharića, u: Božidar NAGY (ur.), *Glas Crkve o Ivanu Merzu*, Verbum, Split, 2003., str. 78.

10 KATEKIZAM KATOLIČKE CRKVE, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb, 1994., br. 1833.

11 Usp. Katarina SIJENSKA, *Dijalog Božanske providnosti*, Symposion, Split, 2006., str. 47.

12 Živan BEZIĆ, *Kršćansko savršenstvo*, Crkva na kamenu, Mostar, 1986., str. 89.

pored klasične podjele na čudoredne i bogoslovne, no mi ćemo se u ovoj radnji prvenstveno baviti moralnim životom blaženika i stupnjem kojim je on te kreposti živio. Također ćemo, radi jasnoće izričaja, iznijeti kako se one stječu.

Kreposti se mogu steći na dva načina: 1. Ustrajnim ponavljanjem dobrih djela svojim naravnim sposobnostima nastaju stečene kreposti.¹³ Valja spomenuti također da duša sve kreposti stječe u poniznoj, neprekidnoj i vjernoj molitvi, združenoj s pravom ustrajnošću.¹⁴

2. Ulivene kreposti dobivamo bez naše zasluge, kao plod posvetne milosti, kada nam ih Bog daruje kao izravan dar. Primjerice, dijete koje je kršteno ima ulivene kreposti, ali nema stečenih. I suprotno tome, grešnik koji nema ulivenih kreposti može zadržati one stečene.¹⁵

„Kod svetosti se razlikuju tri stupnja: *obična*, kod onih koji žive u milosti i izbjegavaju teški grijeh; *izvanredna*, kod onih koji izbjegavaju svaki, pa i najmanji, grijeh i žive prema evanđeoskim savjetima; *herojska*, kod onih koji vrše bogoslovne, glavne i s njima povezane kreposti trajno, bez napora, spremno, lagano i radosno.“¹⁶ Kada pojedinca uzdiže na čast oltara, Crkva želi dati slavu Bogu i pokazati vjernicima uzor u nasljedovanju. To znači da kandidat oltara ima pred Bogom i pred Crkvom ocjenu „izvrstan“ u svim područjima kršćanskoga djelovanja te da postoje mnoga svjedočanstva koja potvrđuju da je živio bogoslovne kreposti (vjeru, nadu i ljubav) i stožerne kreposti (umjerenost, pravednost, jakost i razboritost) kao i sve ostale vrline s njima povezane, u nadprosječnom (herojskom) stupnju.

13 Zanimljivo je ovdje spomenuti da se crkveni oci Augustin, Jeronim, Grgur i Bernard ne slažu da se stečena krepost tako naziva jer krepost treba polaziti iz pobude ljubavi prema Bogu. Ovo se mišljenje među teolozima nije ukorijenilo.

14 Usp. Katarina SIJENSKA, *Dijalog Božanske providnosti*, str. 136.

15 Usp. Živan BEZIĆ, *Kršćansko savršenstvo*, str. 90.

16 Josip DELIĆ, Put do proglašenja svetim, u: *Crkva u svijetu*, 28 (1993.) 4, str. 485.

Vjera

Rast kreposti vjere u razdobljima života

Vjera je bogoslovna krepost po kojoj vjerujemo u Boga i sve što je on rekao i objavio i što nam Sveta Crkva predlaže vjerovati, jer je on sama istina.¹⁷ Međutim, vjera nije samo znanje o Božjoj opstojnosti i njezino prihvaćanje već vjerom čovjek svega sebe slobodno Bogu predaje.¹⁸ Bez vjere nije moguće ugoditi Bogu (Heb 11,5), stoga će dr. Ivan Merz nastojati svim silama biti do kraja predan Bogu i biti Božji čovjek. To nam potvrđuje jedna od njegovih odluka za budući što savršeniji život koju zapisuje u *Dnevnik*: „Boga zaboraviti nikada! Težiti neprestano za ujedinjenjem s njime. Svaki dan – ponajbolje zoru – upotrijebiti jedino za razmišljanje, molitvu i to po mogućnosti u blizini Euharistije ili kod sv. Mise.“¹⁹ Rast Ivanove vjere prolazi razne kušnje i sumnje sve do herojskoga stupnja, o čemu svjedoče i mnogi njegovi tekstovi iz *Dnevnika* kao i osobe koje je susretao na svom životnom putu.

Mladost – vrijeme „estetskog katolicizma“

Ivan Merz rastao je u tradicionalnoj kršćanskoj obitelji koja je relativno liberalno-humanistički odgajala maloga Ivana, bez dubljeg vjerskog života. Svakako je stekao naviku odlaska na sv. misu nedjeljom i nemrsa petkom, a na pomalo formalan vjerski život svojih roditelja u kasnijim godinama uvelike je pozitivno utjecao. Podsjećao ih je vrlo blago i nenametljivo na nedjeljni polazak na svetu misu, svetkovine i blagdane te molitvu krunice kao i pobožnost prema Presvetom Srcu Isusovu, što su roditelji postupno i polako prihvaćali. Odgajan je u sredini liberalna nazora te mu ni gimnazijsko obrazovanje u Banjoj Luci u tom smislu nije davalo nikakvu religijsku podršku. Tako je nakon deset godina izjavio: „Utuvili su mi toliko laži,

17 KATEKIZAM KATOLIČKE CRKVE, br. 1814.

18 DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dei Verbum. Dogmatska konstitucija o Božanskoj objavi* (18. XI. 1965.), br. 5, u: *Dokumenti*, VII. popravljeno i dopunjeno izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.

19 Ivan MERZ, *Sabrana djela (IV-IV)*, 299.

da ih se možda još i sad nisam otresao.“²⁰ Ipak, u takvoj sredini Merz je vjerska načela ne samo cijenio nego i branio. Jedan njegov mlađi znalac svjedoči kako se Ivan neobičnim mirom i snagom branio od nasrtaja dvaju slobodarskih mislioca koji su mu predbacivali da ne razumije napredak vremena... „Ja stojim na principima!“ govorio bi on.²¹ Već je tada njegova sigurnost i staložena borbenost ostavljala utisak na osobe s kojima se družio.

U vrijeme mladosti Merz još nije bio naročito pobožan, međutim, čvrsto drži do svojih načela. Pobožnijem životu nisu doprinijeli ni njegovi pretpostavljeni, profesori i kolege koji su jedno govorili, a sasvim drugačije živjeli. Na to će Ivan u svome *Dnevniku*: „Jadnici, sami ste si krivi... Uvijek govoriti o idealima, a valjati se u blatu...“²² Samoubojstvo djevojke u koju je bio zaljubljen te snažno svjedočanstvo i poučavanje dr. Ljube Marakovića, tadašnjeg gimnazijskog profesora, duboko djeluje na njegovo dublje priklanjanje katoličanstvu. „Što više upoznajem katolicizam, to više vidim da je neiscrpljiviji. Već želim da primim Tijelo Njegovo, svrhu i posljednji uzrok čovječanstva.“²³ U ovome dijelu života glavna njegova misao vodilja bila je umjetnička zanesenost i estetičko-literarno gledanje na svijet. Bog je Ivana, polako, od umjetnosti i književnosti preko filozofije, privodio k sebi i sve savršenijem katoličkome životu.

Odlazak u vojnu akademiju i sveučilište

Nakon gimnazijskog obrazovanja, odlukom svojih roditelja, Ivan je krenuo na vojnu akademiju u Bečko Novo Mjesto. Za njega je to bila velika žrtva jer je svu svoju ljubav i radost nalazio u uzvišenome, u Istini, Dobroti i Ljepoti.²⁴ Duboko razočaran životom na akademiji, bezvjerskim životom i nemoralom, zapisuje: „Oni uopće religiju preziru i to je naravna stvar jer je ne poznaju. Misao na ono lijepo, na religiozni život, kada zamire.“ Za božićne praznike odla-

20 Josip VRBANEK, *Vitez Kristov Dr. Ivan Merz*, Veliko križarsko bratstvo i veliko križarsko sestinstvo, Zagreb, 1943., str. 14.

21 Josip VRBANEK, *Vitez Kristov Dr. Ivan Merz*, str. 15.

22 *Isto*.

23 Božidar NAGY, *Put k suncu. Ivan Merz ti govori*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu, Zagreb, 1993., str. 22.

24 Josip VRBANEK, *Vitez Kristov Dr. Ivan Merz*, str. 19.

zi kući i objašnjava roditeljima kako vojna akademija nije za njega. Majci za volju upisuje pravni fakultet u Beču, a ne filozofiju, kako je htio. Svoj *Dnevnik* završava u ovome dijelu riječima: „Molim Svevišnjega, koji je odredio put suncu i zvijezdama, smjer svakoj stabljici i zadaću svakom mravu, da i meni odsada pokaže put k Čistoći, velikoj umjetnosti, svemu Najvišemu i Vječnomu.“²⁵ U suglasnosti s roditeljima napušta vojnu akademiju i upisuje se na pravni fakultet u Beču. U duši čezne za Istinom i vječnim idealima, a oko njega samo pokvareno društvo. U Ivanu se javlja velika borba za čistoću i vjeru. Tako u Beču 1915. bilježi: „Život mi je veliki upitnik. Od dana se do dana gubi moja djetinja vjera. Pitam se, da li je ono, što sam prije držao dobrim, uistinu dobro... Moram se pitati: postoji li Bog, ili ne postoji? Onda: što razumijem pod tim imenom Bog?“ Ipak dodaje: „Činjenica je da On postoji da ga osjećam oko sebe, u sebi, tu, ovdje, ondje svagdje. Njegove melodije drže i napunjavu sav svemir... On postoji, i ja tvrdo vjerujem i u najjačim časovima kušnje i sumnje, da je On jedini, vječni, veliki Bog. Kad On postoji, već slijedi da naš život ima svrhu.“²⁶ Istoga dana dalje potvrđuje važnost i snagu vjere: „Nije dosta samo vjerovati. Naša vjera mora biti pravilo, mora biti putokaz života... Religije daju sisteme. I ja kažem: Aut catholicus aut nihil.“²⁷

Na fronti u Prvome svjetskom ratu

U veljači 1916. Ivan polazi u vojsku jer započinje Prvi svjetski rat. Boravak na talijanskoj fronti postat će ključan za njegov budući vjerski život. Okružen patnjama i strahotama rata, traži smisao boli, trpljenja. Jedini zadovoljavajući odgovor pronaći će u kršćanskoj vjeri. Zato će 1917. godine u svome *Dnevniku* zapisati: „Donekle žalim da nisam sav ovaj rat proživio na svoje oči. Bol, patnja, pogled tolikih hiljada iznakaženih mrtvih i ispaćenih ljudi, jamačno pere sa čovjeka sve prolazno i velikom mu energijom sugerira smisao života.“²⁸ Susreće se s nemoralom na fronti, egoizmom, prolazno-

25 Božidar NAGY, *Put k suncu. Ivan Merz ti govori*, str. 30.

26 *Isto*, str. 31-32.

27 *Isto*, str. 35.

28 Ivan MERZ, *Sabrana djela (IV-IV)*, str. 274.

šću, moli Boga da pobijedi u njemu taj „nedostojni kukavičluk“ te u neprestanim smrtnim pogibeljima sve više dolazi do spoznaje da je »život više nego umjetnost«. Umjesto književnosti i umjetnosti, u Ivanovoj duši na prvo mjesto sve više stupaju religija i vjerski život. Započinje sebe i sve oko sebe promatrati kristocentrično te ga Bog sve više potiče na asketski život odricanja od zemaljskoga i ujedinjavanja s njime u žrtvi i pobjeđivanju svojih strasti. Zato je pri kraju rata zapisao: „Bilo bi grozno kada ovaj rat ne bi imao nikakve duševne koristi za me! Ne smijem onako živjeti kao što sam prije rata živio, moram započeti novi, preporođeni život u duhu novospoznatog katolicizma. Jedini Gospodin neka mi pomogne jer čovjek sam iz sebe ne može ništa!“²⁹

Misterij patnje i smrti dovela je Ivana do sasvim novog pogleda na život i novog životnog usmjerenja. To će sasvim jasno napisati, pred kraj rata, svome ocu: „Zahvalan sam Bogu što sam sudjelovao u ratu jer me rat naučio mnogočemu što ne bih nikada inače spoznao. Želim živo da postanem slobodan i da uskladim svoj život s onim što sam spoznao da je pravo.“³⁰

Poratno razdoblje

Već u vrijeme rata možemo iščitati kako je Merz svu stvarnost promatrao s nadnaravnog aspekta. Radilo se o gledanju na sraz kulture i budućnosti naroda zbog odvojenosti od Boga. Ta će se krepost vjere narednih godina još više produbiti na studiju u Beču i Parizu te potom na službama profesora francuskog i njemačkog jezika u Zagrebu i tajnika „Katoličke akcije“. Dokle će ta krepost vjere sezati, može nam pokazati jedna crtica iz njegova života. Naime, u župi u Stenjevcu, u studenome 1926., starokatolici su htjeli ući u crkvu te imati službu i bogoslužje što je bilo protiv civilnih i bogoslužnih propisa. Blaženi Ivan Merz doznao je za to nekoliko dana prije i organizirao je da 30 mladića, članova *Orlovskoga saveza*, okruže crkvu i tako starokatolicima zapriječe ulazak u nju. Brzo je došlo do sukoba, verbalnog i fizičkog, a po blaženiku su čak i pljuvali. Na

29 *Isto*, str. 299.

30 *Isto*, str. 76.

uvrede je on čvrsto i odlučno odgovorio: „Samo preko naših mrtvih tijela ući ćete u ovu Crkvu.“ Nakon tih njegovih riječi napadači su ustuknuli i odustali od svoga pothvata. Njegova spremnost da dadne svoj život za obranu Katoličke Crkve pokazuje nam herojski stupanj kreposti vjere.

Iz mnogih će situacija, osobito pred kraj njegova života, biti razvidno kako je Ivan sve promatrao u svjetlu vjere, bilo da s radilo o društvenim i državnim pitanjima bilo o svakodnevnim susretima s pojedincima. O tome nam svjedoče i njegova pisma upućena ocu dok je bio na studiju u Parizu 1921.: „U tome leži filozofija sreće, to jest valja postaviti težište svih naših želja u onaj svijet, sebe posve zaboraviti radeći za našega Gospodina Isusa Krista koji je jedini vječan.“³¹ U drugome će pak pismu majci napisati: „Osim toga zna-deš da me je život na sveučilištu u Beču, onda rat, studij i napokon Lurd potpuno uvjerio u istinitost katoličke vjere i da se zato moj cijeli život kreće oko Krista Gospodina. Katolička je vjera moje životno zvanje i mora to biti svakom čovjeku bez iznimke.“³²

Pobožnost prema mucu Isusovoj i Srcu Isusovu

O mucu Kristovoj Ivan je mnogo razmišljao. Barem svaki drugi dan obavljao je pobožnost križnog puta nakon svog povratka u Zagreb. Kad je u Parizu bio u teškoj duševnoj potištenosti zbog neprestanih pogibli da oslijepi, preveo je “Križni put” Paula Claudela. U *Dnevnik* zapisuje: „...hvalim Isusa Krista što sam mogao za vrijeme korizme zaroniti u more boli Njegova Srca i što sam živio u tako uskoj vezi s Njime. Srce Isusovo, Tebi posvećujem svoj život; ako je na Tvoju slavu da trpim i da tako dođem k Tebi, neka bude Tvoja volja i molim Te da uza me budu u Tvome kraljevstvu i moji roditelji.“³³

Pored štovanja Kristovih boli, Ivan je bio velik štovatelj Srca Isusova. Jednim od najznamenitijih dana u svome životu Merz smatra završetak devetnice na čast Presvetog Srca Isusova. Na posljed-

31 Božidar NAGY, *Put k suncu. Ivan Merz ti govori*, str. 95.

32 *Isto*, str. 96.

33 Ivan MERZ, *Sabrana djela (IV-IV)*, str. 417.

nji dan zapisuje: „Obavio sam devetu sv. Pričest na slavu Presvetog Srca Isusova i vjerujem da ću gledati dubine Presvetog Trojstva.“³⁴ Također i povratak prvo oca, a zatim majke intenzivnijem vjerskom životu zahvalno pripisuje Presvetome Srcu. U *Dnevniku* 1921. zapisuje: „Moje su molitve Srcu Isusovu uslišane. Tata je nakon 20 godina primio sv. Pričest. Obratio ga je nadnaravni moment: milost. Još ostaje mama na brizi! Srce Isusovo, pomози!“³⁵ Čitavim svojim životom i bićem, a osobito pred kraj svojega života, uranjat će u osjećaje i u more boli Srca Božjega te će svakodnevnu pričest, kao i svoje boli i uvrede prikazivati kao zadovoljštinu za uvrede nane-sene Bogu. U svojim će pismima upućenim suradnicima u Katolič-koj akciji često spominjati Srce Isusovo te, pored svojih apostolskih pothvata, zapisuje kako je „Presveto Srce Isusovo najjači faktor za rekristijanizaciju društva“.³⁶

Euharistija u Ivanovu životu

Pobožnost prema euharistiji, tvrdio je sv. Alfonso Liguori, jed-na je od Bogu najdražih i najmilijih pobožnosti. Veličinu i značenje Presvetog Oltarskog Sakramenta Ivan je postupno upoznao. Još dok je bio u petom razredu klasične gimnazije, dr. Maraković ga je opomenuo zato što je za vrijeme pretvorbe držao ruke na leđima. Ipak, u njegovu kasnijem duhovnom i moralnom životu euharistija će imati prvotno i privilegirano mjesto susreta s Kristom. Upravo će ona postati ishodištem i snagom za njegove brojne apostolske aktiv-nosti. Stoga je euharistiju, njegovom zaslugom, Hrvatski orlovski savez uvrstio u jedan od triju svojih stupova: „Žrtva – Euharistija – Apostolat“. Mnoge nam njegove misli svjedoče kako je sv. pričest čitav život bila za njega izvor izvanredne, vjerojatno i karizmatične radosti: „Kad pomislim na svoje osjećaje kod pričesti, kao da je to bio neki san, tajanstven, čudan i lijep san, neki osjećaj, neko ozrač-je, a kad sam u tom osjećaju, zaboravim sve, samo me nešto vuče, neodoljivo vuče.“³⁷ Pričešćivao se dnevno te bi prilazio sv. pričesti

34 Ivan MERZ, *Misli*, Postulatura za beatifikaciju Ivana Merza, Zagreb, 2002., str. 21.

35 *Isto*.

36 *Isto*.

37 *Isto*, str. 23.

u dubokoj sabranosti i oko pola sata bi zahvaljivao. Svakodnevno bi po sat vremena adorirao i razmatrao križni put, a osobito pred kraj njegova života, u vrijeme intenzivna trpljenja. Njegov nam *Dnevnik* svjedoči o mistično-kontemplativnoj zanesenosti i ljubavi Ivanove duše prema Presvetom Oltarskom Sakramentu koji postaje vrhun-
cem liturgije i središtem duhovnoga života: „Sve veličanstvene mo-
litve i pjesme, sva vaša razmatranja, svi vaši čini tijekom dana mora-
ju biti kristocentrični, moraju biti usmjereni prema tom jedinom času
vašega dnevnoga života – sv. Pričesti.“³⁸

Pobožnost prema Bl. Djevici Mariji

Duboku pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji Merz je ga-
jio čitav život. Dok je bio u klasičnoj gimnaziji u Banjoj Luci, bio
je pridružen Marijinoj kongregaciji. Toj će se duhovnoj udruzi pri-
družiti i kao student na sveučilištu u Beču. Na svetkovinu Bezgrešna
začeca 1915. zavjetuje se Gospi na čistoću do ženidbe. Nakon osam
godina, 1923. u Zagrebu položiti će vječni zavjet čistoće. Mariju će
nastojati slijediti cijelim svojim životom u njezinim krepostima, na-
pose poniznosti, čistoći i ljubavi prema Bogu te će neprestano tražiti
njezinu pomoć i zaštitu. On je već tada živio model života kakav
su ranije, ali i nakon njega, ostvarili mnogi svetci, tj. načelo koje je
napose predlagao i afirmirao bl. Ivan Pavao II.: *Totus tuus – sav tvoj*
– po Mariji k Isusu. Upravo ga je ona dovela do spoznaje važnosti
euharistije: „Majka Marija je za nas pravi uzor. Ona je bila puna Mi-
losti, sav neizmjerni unutarnji život samoga Boga napunio je njezinu
dušu; neizmjerni Bog nama daje svoj vlastiti život preko Nje; a gdje
je nama ljudima Bog prisutniji negoli u Presvetoj Euharistiji.“³⁹

O najozbiljnijim životnim pitanjima koja su ga dotada mučila
dobiva jače prosvjetljenje baš na njezine svetkovine, kao npr. na Ve-
liku Gospu 1916., kada shvaća kako umjetnost treba imati tek spo-
rednu ulogu u čovjekovu životu. Krunicu ne bi ispuštao ni u teškim
prilikama. Jednom zgodom, kad su Orlovi hodočastili u Rim 1926.,
izmučio se noću tražeći smještaj za pedeset hodočasnika. Kada je

38 Ivan MERZ, *Misli*, str. 24.

39 Božidar NAGY, *Put k suncu. Ivan Merz ti govori*, str. 113.

u 2 sata iza ponoći sve smjestio, još je našao snage klečeći izmoliti krunicu.

Njegov odlazak u Lurd imat će neizmjernu ulogu u odnosu prema Mariji. Pisat će u jednome pismu: „Da, u Lurdu sam naučio što je Krunica i to mi je odsada drugi najbolji prijatelj. Molio sam, dakako, jer da sam prestao, znači ne vjerovati u Bl. Djevicu Mariju. ...Lurd je mojoj razumnoj vjeri pridodao osjećajni moment...“⁴⁰ O Lurdu je napisao tri brošure i pet članaka te je o lurdskim ukazanjima imao mnoga predavanja po raznim mjestima Hrvatske. Oni koji su ga poznavali, govorili bi kako je o Blaženoj Djevici govorio najbiranijim riječima i zanosom najvećih njezinih štovalaca. Predavanjima bi mnoge ljude oduševio i priveo vjeri i vjerskome životu. Osim Lurda, hodočastio je rado i u druga marijanska svetišta: Remete kod Zagreba, skoro svaki mjesec i više puta u Mariju Bistricu. U tim hodočašćima poticao je na molitvu krunice riječima: „Kada vam bude u životu teško i kada vas snađu nevolje, uzmite Gospinu krunicu i ona će vas utješiti i dati vam snage da sve mirno snosite s potpunim predanjem u Volju Božju.“⁴¹ Na duhovnim vježbama donio je odluku: „Isuse, želim da Te po Mariji svaki dan više ljubim!”

Odanost Crkvi i papi

Merz je kao zreo katolički intelektualac gajio duboko poštovanje, poslušnost i ljubav prema Svetom Ocu, biskupima i svećenicima. Taj osjećaj nastojao je širiti u svojoj okolini, a osobito među mladima. Upitan u jednoj anketi zašto ljubi Katoličku Crkvu i Sv. Oca papu, on odgovara: „Jer u njoj vidim jasnu sliku preljubljenog Spasitelja i Boga Isusa sa svim njegovim savršenstvima, a u Svetom Ocu Papi pod prilikama čovjeka vidim Boga svoga i Gospoda svog.“⁴² Nije Merz prvi koji je kod nas govorio o uzvišenosti Crkve, ali mnogi njegovi suvremenici svjedoče da je taj govor bio specifičan po izvanrednosti u sili i duhu kojom je o Crkvi govorio i pisao.

40 Ivan MERZ, *Sabrana djela (IV-IV)*, str. 425.

41 Ivan MERZ, *Misli*, str. 32.

42 Ivan MERZ, *Sabrana djela (IV-IV)*, str. 473.

Profesor Dušan Žanko, njegov suvremenik iz zagrebačkih dana, u svome članku „Homo catholicus“ – upravo tim terminom opisuje duh dr. Ivana Merza: „On je bio čisti i savršeni katolik; katolik s Papom i za Papu, katolik kojemu u duši žive sve svete knjige, svi crkveni oci, svi koncili, sve dogme, sve enciklike, sve ceremonije, sve zapovijedi, svi silabi, svi katekizmi, sve nepogrješivosti, svi biskupi, svi svećenici, sva svetohraništa, svi siromasi, svi redovnici čitavoga svijeta.“⁴³ Iz vlastite oduševljenosti istinitošću nauka Crkve, ljubavlju prema Sv. Ocu, biskupima, zanosnim shvaćanjem papinih enciklika i sam je među mnoge hrvatske katolike unio pobožnost i uzvišenost u razumijevanju Crkve i njezinih otajstava. U susretu s katoličkim pokretom u Parizu uviđa beskrajno veliku važnost povezanosti sa Svetim Ocem pa zapisuje: “Treba nastojati, da u našem katoličkom pokretu veza s Crkvom bude još jača, da uz osobnost i svijest vođa bude u njih i heroizam poniznosti i pokoravanja.”⁴⁴ Nadnaravnim je pogledom promatrao razvitak i veličinu naroda jer kaže da veličina naroda ovisi o njihovoj vjernosti Sv. Ocu, kako se oni ravnaju prema zapovijedima i željama Kristova namjesnika.⁴⁵

Nastojeći ostvarivati svetost u svakodnevnicima, on je unosi duh evanđelja u sve crkvene krugove s kojima je dolazio u doticaj, a to se napose tiče Hrvatskog orlovskog saveza. Tvrdio je kako valja čuvati katolička sredstva ako se želi katolički djelovati, zato se uvijek i u svemu držao smjernica Sv. Oca. Za mnoge suvremenike on je postao simbolom strogo crkvene orijentacije jer se u potpunosti vezao uz smjernice Crkve. Tako u svojim obraćanjima Orlovima piše: „Posvuda širimo ljubav prema Sv. Stolici i Papi! Pokažimo i protumačimo našem narodu da narodi koji se ne drže Papine nauke, moraju da srću u propast.“⁴⁶ Neprestano ističe, ponavlja i upozorava pojedinačno: „Ljubav i odanost prema Papi jest za život svakog vjernika od najveće i bitne važnosti.“⁴⁷

43 *Isto*, str. 503.

44 *Isto*, str. 411.

45 Usp. Ivan MERZ, *Misli*, str. 32.

46 Božidar NAGY, *Put k suncu. Ivan Merz ti govori*, str. 143.

47 *Isto*, str. 142.

Nada

O kreposti ufanja *Katekizam* progovara ovim riječima: „Ufanje je bogoslovna krepost po kojoj čeznemo za nebeskim kraljevstvom i vječnim životom kao za svojom srećom, stavljajući svoje pouzdanje u Kristova obećanja i oslanjajući se ne na svoje sile, nego na pomoć milosti Duha Svetoga.“⁴⁸ Ivanov život nam pokazuje da je ovu krepost živio u junačkom stupnju. Nadu u vječno spasenje očitovao je jasno pri završetku Velike devetnice Srcu Isusovu koju je obavio od siječnja do rujna 1919., pa stoga u svoj *Dnevnik* zapisuje: „Jučer je bio najznamenitiji dan u mojem životu. Obavio sam devetu sv. Pričest, na slavu Presv. Srca Isusova, i vjerujem, da ću gledati dubine Presv. Trojstva.“⁴⁹ U ratnome vihoru moli Boga da može sveto živjeti i svet stupiti pred njega u nadi u vječnu domovinu: “O Bože, da sam već kod Tebe, najbolje bi bilo.”⁵⁰ Upravo je radi ovog dubokog pouzdanja u Boga znao u teškim i zahtjevnim odgovornostima sačuvati duševni mir. Mnogi su mu se radi te mirnoće u prihvaćanju volje Božje divili. Tako o. Hauskerr o Ivanu piše o. Sakaču: “Mir ovog čovjeka i bogata nutrina njegova, bile bi mi ostale zagonetkom da mi ih nije on sam i ne znajući protumačio. Odgonetka je ove zagonetke: izvanredna vjera u Božju Providnost.”⁵¹ Svoje je pouzdanje u Boga očitovao prije svega molitvom za sebe i za druge.

Zadivljuje nas njegovo pouzdanje u Gospodina, ali i revnost da se njegovi najbliži obrate i vrate Bogu. Za njihovo spasenje upućuje Bogu mnoge molitve i čini razne žrtve. Tako dana 20. siječnja 1921. u svoj pariški *Dnevnik* bilježi: „Tata je primio nakon 25 godina na 12. 1. sv. Pričest. Moje su molitve Srcu Isusovu uslišane. U pismu, što mi ga je pisao, vidim tipičan primjer konverzije. Milost – nadnaravni moment ga je obratio. Još ostaje mama na brizi! Srce Isusovo pomози!“⁵² Naročito je lijepo zablistalo njegovo pouzdanje u Boga, u bolesti koja ga je pratila od mladih godina. Slab vid i psihička iscrpljenost uvelike onemogućuju njegov studij u Beču i Parizu pa

48 KATEKIZAM KATOLIČKE CRKVE, br. 1817.

49 Ivan MERZ, *Sabrana djela (IV-IV)*, str. 352.

50 *Isto*, str. 319.

51 Josip VRBANEK, *Vitez Kristov Dr. Ivan Merz*, str. 190.

52 Ivan MERZ, *Sabrana djela (IV-IV)*, str. 408.

se nije mogao, koliko je želio, posvetiti studiju jezika i književnosti. Ipak, on sve to prima u duhu predanja Božjoj volji i u duhu pouzdanja u Boga. Pouzdanje u Boga stekao je u tolikom stupnju da je s vremenom sve više prezirao ljudske časti i obzire jer je znao da je obzirnost prema čovjeku dovela mnogo puta ljude do bezobzirnosti prema Bogu, te da je jedino bitno ono što Bog misli o nama, a ne ono što slab i grešan čovjek kaže ili misli. Ivanovo se pouzdanje u Boga vidi osobito u njegovoj zadnjoj bolesti. Prije odlaska na operaciju predosjećao je kraj svojega života te je na latinskome jeziku napisao testament. On nam svjedoči o njegovu potpunome predanju volji Božjoj. Te su rečenice njegovi prijatelji stavili na njegov nadgrobni spomenik, a glase:

Umro u miru katoličke vjere.
 Život mi je bio Krist, a smrt dobitak.
 Očekujem milosrđe Gospodinovo i nepodijeljeno,
 potpuno vječno posjedovanje Presvetog Srca Isusova.
 I. M. blažen u osvježenju i miru.
 Moja će duša postići cilj za koji je stvorena.
 U Gospodinu Bogu.

Jedino ga je želja za daljnjim radom za Katoličku akciju odgovarala od potrebne operacije, no kada su mu liječnici ukazali na to da je ona prijeko potrebna, odlučuje se na nju uz riječi: „Fiat, Budi volja Tvoja!...“⁵³ U posljednjim razgovorima s duhovnikom o. Vrbankom kazat će upravo ove riječi pouzdanja i predanja volji Božjoj: „*L'abandon!* Potpuno predanje! Sve dati, i to sve sinovskom ljubavlju.“⁵⁴ Na pitanje koje mu je duhovnik postavio prije prelaska u vječnost: „Zar ne, Vi žrtvujete za hrvatsko Orlovstvo?“ Ivan mu je potvrdio vedrim pogledom budući da više nije mogao govoriti nakon operacije čeonih šupljina. Nada u vječnost, u onoga koji je nepromjenjiva nada, krijeplila ga je, snažila na tome putu prijezira zemaljskih užitaka te uskom putu trpljenja, askeze, požrtvovnosti i potpunoga predanja za nadnaravne vrednote. Cijeli *Dnevnik* odiše

⁵³ Isto, str. 150.

⁵⁴ Isto.

nadnaravnim pogledom, radikalnošću i poticajima. Tako osobito u korespondenciji s roditeljima čitamo kako je jedino važno žrtvovati sekundu ovoga života za ulazak u široko, beskonačno Nebo.⁵⁵

Ljubav

Ljubav prema Bogu

Svetost je savršenstvo u ljubavi, neprestan rast Božje ljubavi u nama, a umanjivanje našega „ja“, pobjeđivanje svih zlih sklonosti i grijeha. Ivan je iz ljubavi prema Bogu prezirao i mrzio svaki grijeh, budući da je znao kako je grijeh najveće zlo koje može zahvatiti čovjeka i ugroziti njegovu sretnu vječnu sudbinu. Stoga je i nastojao svim silama posvijestiti katoličkim organizacijama važnost borbe protiv grijeha i potpune besmislenosti njihova postojanja ako se u njima ne ukloni smrtni grijeh. Zato se bori i protiv najmanjeg lakog grijeha, da Boga ne uvrijedi nego mu uzvrća na ljubav u svim situacijama i trenucima.

Zapovijed ljubavi prema Bogu svim srcem, svom dušom i svom snagom svojom (Pnz 6,4-5) imao je svagda pred očima, o čemu svjedoči njegov *Dnevnik*, te je živio ovu krepost u visokom stupnju, na herojski način, što potvrđuje njegov utjecaj na okolinu, već za života, ali i nakon smrti. Savršena ljubav jest bezuvjetna, ne traži ništa zauzvat, nikakvu korist, ugodu, zahvalnost, vođena je jedino činjenjem dobra Ljubljenome. Ona je potpuno predanje volji Božjoj, u sjedinjenju s Bogom, za čime je neprestance žudio. Sve dosada spomenuto u poglavlju o vjeri pokazuje nam njegov herojski stupanj ljubavi prema vrhunarnim vrijednostima: Crkvi, papi, euharistiji, Bl. Djevici Mariji. Kao jednu od svojih odluka nakon razmatranja zapisuje: „U sebi bez prestanka pobuđivati čine ljubavi prema dragom Bogu, Spasitelju.“⁵⁶ Njegovo je načelo u svemu bilo: samo da Bog bude ljubljen. Sve dati za Boga, Crkvu i duše, ništa za sebe ne zadržati. Sav njegov rad i napor bio je usmjeren k tome da drugi uzljube Boga, Crkvu i papu putem hodočašća Orlova, Majku Božju

⁵⁵ Usp. Ivan MERZ, *Sabrana djela (IV-IV)*, str. 435.

⁵⁶ Ivan MERZ, *Sabrana djela (IV-IV)*, str. 479.

njegovim mnogim predavanjima i člancima o njoj, euharistiju njegovim primjerom čašćenja i klanjanja Presvetom. Želi sve i svakoga približiti dobrome Bogu. Učenicima kojima predaje želi prije svega biti primjerom, u zbornici raditi samo najnužnije poslove, a ostalo vrijeme govoriti s drugim profesorima nastojeći da zavole Krista.⁵⁷

Osobito će kao plod razmatranja Isusova života donositi razne odluke na putu svetosti: „za savršenstvom težiti u vršenju raznih poslova“ jer je tako milo Srcu Božjem, „obične stvari savršeno činiti“ da se očituje Božje savršenstvo i slava, sa što čišćom nakanom raditi u sjedinjenju s Isusovim radom te samozatajom nasljedovati Krista rassetoga.⁵⁸

Ljubav prema bližnjemu

Duhovna djela milosrđa

„Naša je ljubav prema bližnjemu mjera naše ljubavi prema Bogu“⁵⁹, rekla je sv. Edith Stein. Same Isusove riječi: „Veće ljubavi nitko nema od ove: da tko život svoj položi za svoje prijatelje“ potvrđuju nam da je Ivan Merz dostigao vrhunce ljubavi. On je cjelokupnim svojim životom i prikazanjem svoje smrti za katoličku mladež to doista i učinio. Od mnogih primjera duhovnih djela ljubavi i milosrđa, a osobito prema grešnicima i umirućima koje bi se dalo navesti u blaženikovu životu, spomenut ćemo nekoliko. Jednom mu je student Ivan Jager prepričavao kako je naišao na prometnu nesreću. Kako je Ivan razumio da je vozač bio još živ, upitao ga je da li je pobliže pogledao vozača. Kad je ovaj rekao da nije, jer mu je bilo neugodno, Merz ga je prekorio za strašljivost i rekao da mu je trebao dati raspelo da ga poljubi i tako spasi njegovu dušu.⁶⁰ Na vlastite je teškoće i patnje zaboravljao kada je bilo u pitanju vječno spasenje bližnjih. Na klinici, kada je bio operiran i saznao da je u susjednoj

57 Usp. *isto*, str. 477.

58 *Isto*, str. 467.

59 Edith STEIN, Most između Židova i katolika (12. 8. 1998.), u: <http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=5787> (9. 5. 2014.).

60 Usp. Josip VRBANEK, *Vitez Kristov Dr. Ivan Merz*, str. 110.

prostoriji umirući, odmah je pitao je li se umirući ispovjedio. A. kada je saznao da nije, zauzeo se da mu se to što prije omogući.

U apostolatu i radu u organizaciji potiče na sudjelovanje u misijama, stjecanju pomlatka, želi sve ljude dovesti bliže Bogu, čak i protivnike: „Budimo puni milosrđa i strpljivosti s našim protivnicima; u svakom času oni moraju biti svjesni da mi u njima ljubimo nešto, čiju vrijednost oni sami ne spoznaju i da smo im spremni pomoći u najneznatnijim, kao i najznatnijim stvarima.“⁶¹

Njegovi suvremenici također su znali vidjeti kako je grešnike znao pokarati kada je smatrao da bi dotičnome ta opomena bila spasonosna. Psovaču bi na ulici znao reći da ne psuje ili bi mu uzvratio riječima: „Blagoslovljen budi Bog!“ te bi nečedno odjevenu djevojku znao ukoriti. U svemu je bio vođen dobrom drugih duša, njihovim vječnim spasenjem. Često su njegovi prijatelji bili svjedoci Ivanove istinske zabrinutosti i zauzete ljubavi za spas duša te i sami bivaju zahvaćeni tom revnošću i dobrotom. Tako teško bolesnom prijatelju piše neka prikaže svoje patnje za katolički pokret kako bi njihovo djelovanje bilo blagoslovljeno i što plodnije: „Svoje trpljenje sjedini s trpljenjem Spasiteljevim, da orlovski naraštaj zaista postane naraštaj vitezova Božjih, koji će jurnuti Hrvatskom i sve osvojiti za Crkvu vječnu.“⁶²

Merzova ljubav prema dušama ide do krajnje radikalnosti. I sam je uvjeren i spreman sve dati za duše: „Katolicizam se u nas neće širiti, ako ne bude radnika, molitelja i patnika. To je jedan zakon u širenju Kraljevstva Božjega na zemlji. Naš pokret je stvorio dosad samo prvi tip (radnika) i mi smo stvorili u našim dušama ideal radnika za katolički pokret. Molili smo se manje, a trpjeli smo kad smo morali. Zadnji je tip svakako vrhunac – imitacija potpune Spasiteljeve žrtve na Križu... Trebamo spoznati misterij iz Njegova života: trpjeti za druge...“⁶³

Na to praštanje i ljubav potiče sve Orlove: „Posve je krivo što se događa da napadamo naše protivnike ne razlikujući pri tome krive

61 Božidar NAGY, *Put k suncu. Ivan Merz ti govori*, str. 165.

62 *Isto*, str. 163.

63 Ivan MERZ, *Sabrana djela (IV-IV)*, str. 407.

ideje, koje zastupaju, i njihove besmrtne duše, koje valja spasiti.“⁶⁴ Jedna njegova poznanica zadivljena svjedoči o njegovu praštanju prema uvreditelju. U većem društvu bio je grdno napadnut i mogao se s punim pravom braniti jer je radio po svojem najboljem uvjerenju. Međutim, on je na sve šutio i ni riječi nije progovorio u svoju obranu. Kad mu je ona nakon svega pristupila, jer nije mogla prikriti svoje divljenje u njegovu strpljivu držanju, on joj je odgovorio: „Tko hoće da bude pravi radnik za Božju stvar, ne smije poznavati sebe, lični je kult najveća zapreka mnogim uspjesima našega rada.“⁶⁵

Molitvom je također sve svoje bližnje pratio i snažio. Iz Pariza piše pismo prijatelju: „U Katekizmu piše, ako se čovjek moli za sebe, onda je to iz nužde, a ako se moli za drugoga onda je to iz charitasa-ljubavi, i ta molitva više vrijedi. Molimo se dakle jedni za drugoga.“⁶⁶

Tjelesna djela milosrđa

Jakovljeva poslanica izvrsno nas podučava ispravnoj kršćanskoj ljubavi: „Bogoljubnost čista i neokaljana jest: zauzimati se za sirote i udovice u njihovoj nevolji, čuvati se neokaljanim od ovoga svijeta“ (1,27). Ivan je to nastojao živjeti čitavim svojim kršćanskim životom.

Njegova majka svjedoči o tome da je već kao dijete bio vrlo darežljiv prema drugoj djeci, dijeleći im kolače kada ih je ona napravila. Za vrijeme studija u Beču i Parizu, kada je u onim teškim i gladnim vremenima od majke dobivao pošiljke hrane, sve to velikodušno dijeli drugima. Njegova majka svjedoči: „Uvijek on nađe u svojoj blizini nekoga, tko je bjedniji i gladniji od njega. Koliko puta sam mu znala reći da to od njega Bog ne traži, jer na ovaj način slabe njegove sile, a on je ipak dužan ih čuvati. No sve badava, on se na sve moje razlaganje smiješi tako blaženo i uvjerljivo kao da nema baš nikakve krivnje.“⁶⁷

64 Božidar NAGY, *Put k suncu. Ivan Merz ti govori*, str. 165.

65 Josip VRBANEK, *Vitez Kristov Dr. Ivan Merz*, str. 144.

66 *Isto*.

67 *Isto*, str. 140.

Kao jedno od svojih asketskih pravila 1921. zapisuje: „Suvišak svojih dobara siromahu pokloniti.“⁶⁸ Za vrijeme studija u Parizu upisuje se u Kongregaciju sv. Vinka Paulskog te redovito materijalno pomaže jednoj siromašnoj obitelji. Također se zavjetuje da će uvijek davati siromasima 10 % od svoje plaće. U susretu sa siromasima nije samo materijalno pomagao već bi to činio velikom obzirnošću i pažnjom. Zbog toga je bio zapamćen od ljudi koji su bili u potrebi. Kao gosta primio je rado prijatelja, znanca, ali i radnika s ulice kojega bi upoznao te bi ga smjestio u svoj krevet, a sam bi na podu spavao.

Zaključak

Kristov poziv i apel na kršćansko savršenstvo i danas vrijedi: „Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka pođe za mnom“ (Mt 16, 24).

Potrebno je više od svega obnoviti stari zanos ljubavi i žara prema Trojedinome Bogu kakav su imali svetcu. Svetci i svetost ostaju i dalje savršeni kvasac društva, sol zemlje i svjetlost svijeta (Mt 5,13-14). U suprotnom, Crkva ostaje zatvorena u samu sebe te gubi snagu i smisao kršćanskoga poslanja i misionarskoga duha koji osobito u ovo vrijeme aktualizira sadašnji Sveti Otac Franjo.

Budući da svijet sve dublje i ekstremnije ide širokim putem propasti, putem hladnoga egoizma i indiferentizma prema Bogu, život kršćanina mora tim više biti autentičniji, a ljubav prema bližnjemu i Bogu žarča. Taj stari zanos i radikalnost, koja je temelj nove evangelizacije, često susrećemo i na nju potiču crkvene smjernice, dokumenti te mnoge Papine kateheze. Čovjek, kao slika i prilika živoga Boga, može svoju sreću i smisao pronaći jedino u Bogu, čiji je mir mir sebedarja i žrtve, a ne mir egoizma i egocentrizma. Na tom putu čovjek želi osmisliti svoj život bez Boga i mimo Boga, tražeći sebično svoje užitke i prohtjeve koji ne mogu zadovoljiti božansku iskru koja traži svoga Stvoritelja. U Merzu prepoznajemo čovjeka s vlastitim darovima, sposobnostima, naravi, koji teži Istini, i zahvaćen Kristom postaje preobražen u novoga, Božjega čovjeka. U Ivanu prepoznajemo istinitost tvrdnje da se svetcu ne rađaju nego da se

68 Ivan MERZ, *Sabrana djela (IV-IV)*, str. 430.

svetcem postaje. Svetci su, pa tako i Merz, zapravo stalna opomena pozaspalim katoličkim i kršćanskim vjernicima da se ne može sjediti na dvjema stolicama, svijeta i tijela s jedne strane te Boga i vječne sreće s druge strane. Bilo bi krajnje nepošteno prema Bogu misliti da kao kršćani možemo živjeti kao ljudi ovoga svijeta, uživati sve lagodnosti, užitke i na koncu vječna dobra, a da ljudi svijeta koji isto tako žive zadojeni hedonizmom, a ne opredijele se za Boga, propadnu za svu vječnost. Naprotiv: „Nismo kršćani i nismo na zemlji da nam bude dobro, nego kako bismo, nasljeđujući Isusa i Mariju, za spasenje svijeta činili dobro.“⁶⁹ Ivan Merz je svojevrsna opomena i učiteljima, teolozima i poznavateljima Sv. pisma da teološko znanje trebamo shvatiti kao sredstvo rasta u ljubavi i obogaćivanja braće u Kristu, da budemo ponizne sluge, a ne da se putem teologiziranja traže vlastite afirmacija i čast. Upravo takav nauk, bez ljubavi, nikoga ne oduševljava nego ostaje besplodan cimbal što zveči ili mjed što ječi (usp. 1 Kor 13,1). Uz to, Ivan osvjetljava krepost poniznosti koja mora biti temeljem modernoga katolika laika kao i svećenika i učitelja. Poniznost je istina, svjetlo istine o nama i o svemu oko nas, bez nje čovjek ostaje zaslijepljen u vlastitome sebeljublju i zatvorenosti prema milosti Božjoj i pravoj slobodi Duha. Merz ukazuje na potrebu da iznova vrednujemo pokoru koja je u Crkvi današnjih dana bačena na marginu kao nešto staro i beskorisno. Pokora je nužna da sačuva božanski život u nama, ona štiti kako božansko svjetlo, upaljeno našim krštenjem, ne bi bilo ugašeno štetnim ponudama kojima ovaj svijet obiluje. Pokora je divno sredstvo ljubavi čiji govor ljudski egoizam ne razumije. Patnja, koja ostaje stalni pratilac čovjeka, može osmisliti srce ispunjeno Božjom ljubavlju, a njezinu bit i dubinu jedino vjera može dokučiti i osmisliti. To nam dokazuje Ivan Merz.

Plodnost našega života, svećeničkog ili kršćanskog, ovisi o svetosti, o mjeri naše povezanosti s Bogom. Ivan je u toj povezanosti svakodnevno rastao, sazrijevao, noseći svoj križ s Isusom i za njega, u bezuvjetnom darivanju i radu, postom i pokorom, te se na koncu dao raspeti posljednjom bolešću prikazujući svoj život za katolič-

69 Josip RADIĆ, *Križni put*, Naklada Benedikta, Zagreb, 2011., str. 9.

ku mladež. Koliko su njegov život i žrtva života donijeli plodova, pokazuje činjenica da su mnogi mladi nastavili ostvarivati njegovu baštinu. To najbolje svjedoče i riječi na vijencu koji su mladi postavili na njegov grob: „Hvala ti, Orle Kristov, što si nam pokazao put k Suncu!“⁷⁰

70 Ivan MERZ, *Sabrana djela (IV-IV)*, str. 18.

THE VIRTUOS LIFE OF THE BLESSED IVAN MERZ

Summary

In an attempt to shed some light on the personality of Ivan Merz, insufficiently known among the Croatians, the authors analyze his life, figure and his deeds, in order to understand the extent and the modality of his realization of virtues. The virtues were the basis for his beatification, especially the theological ones. This article shows how he consciously, freely and radically lived the virtues. His life thus became a paradigm for Christians invited to live the morality in accordance with the Christian values, since it is hard to live the Christian morality only by the rules, which tend to put in order the everyday life. The authors present Ivan Merz as a modern example of sanctity, to be studied and followed. Ivan Merz lived the Christian values as a path of a personal perfection, and as a means of annunciation of the Gospel. Therefore, his activity is an example of a fruitful evangelization, never outdated, and an example of a pedagogical methodology, especially in respect to the young, in search of radical proofs that Christianity is worth of living.

Key words: Ivan Merz, virtue, holiness, faith, love, hope, Diary, Catholicism.